

УДК 398.332: 781.7 (477.41)

Ганна Коропніченко (Київ)**ПІСНІ ВЕСНЯНО-ЛІТНЬОГО ЦИКЛУ НА КИЇВЩИНІ:
АРЕАЛЬНЕ РОЗДОРІЖЖЯ**

Стаття висвітлює функціонування весняно-літнього обрядового циклу Київщини на обох берегах Дніпра, у складі якого русальні, купальські і петрівські наспіви. Мелодії наспівів розглядаються в етнографічному, структурно-типологічному та мелогографічному аспектах. Специфіка досліджуваного регіону полягає у тому, що на його теренах сходяться різні регіональні традиції – Середнього та Східного Полісся, Середньої Наддніпряниці та Східного Поділля.

Ключові слова: русальні пісні, купальські пісні, петрівські пісні, ареал, перехідна зона, жанрове переосмислення.

Пісням весняно-літнього періоду, а саме троїцьким, купальсько-петрівським, в останнє десятиріччя було приділено чимало уваги київськими етномузикологами. Роботи Є. Єфремова, І. Клименко присвячені наспівам Троїцького періоду календаря [2, 13]. Статті І. Клименко [12], М. Скаженик [27] присвячені регіональним особливостям купальсько-петрівських мелодій Полісся; роботи О. Карапати [7], М. Скаженик [28] вивчають окремі ритмічні типи купальських і петрівських наспівів. Оглядова стаття І. Клименко [11] в цілому розглядає купальсько-петрівський жанр на теренах України, наголошуючи на мелоструктурному та мелогографічному аспектах. У 2010 році вийшов збірник наукових статей «Проблеми етномузикології» (ПЕ-5), що містять блок робіт присвячених наспівам купальсько-петрівської приуроченості, виконаних вченими за єдиною методикою, [24]. Названі роботи продовжили дослідження весняно-літніх жанрів, що розпочали науковці попередніх поколінь – К. Квітка [9], А. Завальнюк [3], Г. Тавлай [30] та інші. Пропонована стаття становить регіональне дослідження весняно-літніх обрядових наспівів Київщини¹ і має на меті окреслення їх мелоструктурної та мелогографічної характеристик.

¹ Етнотопонім «Київщина» у сучасних наукових розробках вживається у двох значеннях: а) «Київщина» або «Київська земля» як історико-територіальна одиниця, що охоплювала землі полян, деревлян, уличів (у басейні південного Бугу), сіверян, частково дреговичів та волинян; б) «Київщина» як сучасна адміністративна область. Саме в межах останнього значення нами проводилися дослідження музично-етнографічного матеріалу.

Джерельною базою стали музично-етнографічні матеріали з близько ста двадцяти сіл Київщини: Вишгородський, Іванківський, Бородянський, Києво-Святошинський, Макарівський, Васильківський райони (Правобережжя) та Броварський, Баришівський, Згурівський, Яготинський райони (Лівобережжя). Записи зроблено в експедиціях, проведених автором статті за участю студентів КНУКІМ та НМАУ у 1989-2010 роках. Були використані також друковані джерела й приватні аудіоархіви колег з аудіозаписами матеріалів з досліджуваних теренів (Є. Єфремов, М. Скаженик, І. Клименко **див. Таблицю**).

Весняно-літній період календаря¹ включає в себе два прадавніх язичницьких свята, що були розведені у часі й просторі. Обидва супроводжувалися обрядами, відомими за народною термінологією як *проводу русалок* (культ померлих предків), та *Івана Купайла* (культ сонця – літнє сонцестояння, культ рослинності – найвищий розквіт природи. Перший оформлював межу весни й літа, другий – межу теплого й холодного періодів календаря. В науковій літературі такі пограничні, кризові періоди в природі отримали назву *періоди переходу*, під час яких зверталися до померлих предків та сил природи [1]. Вірування в захисну силу предків втілювалися в ритуальні комплекси, супроводжувані співом.

Русальні обряди. Семантика русальних обрядів, географічна характеристика достатньо висвітлена в літературі. Нагадаємо лише, що локалізація русального обряду та супроводжуючих його наспівів на теренах України фіксується на півночі Київської (центральне Полісся), Чернігівської та Сумської областей (центральне та східне Полісся), а за межами України – в межах російсько-білорусько-українського (далі РБУ) пограниччя [2].

У наших експедиціях обряд *проводів русалок* був зафіксований у одинадцяти селах правобережної Київщини (Іванківський, Вишгородський, Бородянський райони), що входять до ареалу русальних обрядів Київського Полісся².

Етнографічний контекст русальних обрядів. На восьмий день після Трійці, в понеділок проводжали русалок. В селі цей обряд називається *розигри*. Надвечір учасники обряду (неодружена молодь)

¹ За церковним календарем він починається від свята Трійці, (є пересувним, адже може припадати на весняні або літні дні календаря), а закінчується святом на честь Апостолів Петра і Павла 12 липня.

² Вірування в русалок, розповіді та легендами про них інформантів, однак без пісень, поширені на значно більшій території.

вбиралися, йшли до місця проводів русалок: на могилки (с. Сухолуччя-Вишгород); на могилки і до річки (с. Коленці-Іванків); тричі на могилки і до річки, де обов'язково треба було *обмочати* ноги, (варіант) на могилки і на вигон (с. Воропаївка-Іванків); до лісу (сс. Шпилі, Феневичі-Іванків); а) до жита, б) до дуба (с. Соснівка-Іванків); до липи *«як жарко, то ідуть до дерева, до липи»*, (варіант) до річки (с. Мирча-Бородянка); до річки (сс. Зимовище, Леонівка-Іванків).

Типовими¹ обрядодіями в усіх селах були: плетіння вінків з різних квітів, які надівали на голову (плели два вінки: один з квітів на голову, а другий з осики на шию (с. Воропаївка-Іванків); обрядова хода до місця проводів русалок, що супроводжувалася співом; закидання вінків на житнє поле, на дуб (сс. Соснівка, Феневичі-Іванків), на липу, на могилки (біля могилок), на хрести, (с. Воропаївка), на річку (сс. Воропаївка, Зимовище, Коленці-Іванків). Існувала заборона обертатися після закидання вінків (*«бо це вже їх провели на небеса, бо це гріх»* – с. Воропаївка).

Купальсько-петрівський комплекс представлений трьома типами обрядів, які нерівномірно побутували на досліджуваних територіях Київщини. Перший тип характеризується присутністю антропоморфного персонажу *Івана* або *Ляльки*, яких виготовляли з глини, прикрашали і потому обрядовою ходою несли до води, де по закінченню обряду топили. Ось як описують ці обряди в с. Глібівка (Вишгород): *«Напередодні свята дівчата «з глею (голубувата, сіра глина) ліпили 'Ляльку' [півметра, чи шістьдесят см], очі робили, нос, ротик, зробили ляльці вінка, обкидали її квітами, клали її в корито (ночви), і несли за село. Ввечері за селом, з краю лісу кладуть вогонь, ляльку кладуть, а самі пригають через вогонь. Співають під час костру. Ляльку несли до мосту, кидали в річку – і Ляльку, і віночок. В тому ж селі. «Робили з глини Івана, очі з вуглю. Зробимо, і дівчата несуть його до води. Хлопці запалюють вогонь. Дівки тікають, а хлопці доганяють, вінки забирають і кидають в огонь. Дівчата ложать на дошку зліпленого Івана і співають "Ой купався Іван да у в воду упав, Іван-го, Іван-го". Співають, музика грає. Івана в воду кидали».*

¹ Варіативними елементами обрядів були: запалення куля соломи біля дубу (сс. Соснівка, Феневичі), на вигоні (с. Воропаївка); встановлення трьох одноліток (невеличкі берези чи осики) біля порогу хати, закидання хлопцями дерев-одноліток на могилки (с. Коленці); переодягання, вимазування обличчя сажею.

В деяких селах Київського Лівобережжя на Трійцю виготовляли антропоморфні фігури, однак співом обряд не супроводжувався. У с. Лехнівка (Баришівка) «на Купайло на дуб ставляли 'Ляльку', або 'Куклу' в українському строї», в с. Дернівка (Баришівка) «ставили Івана довжиною 20 метрів», в с. Літки (Бровари) ставили 'Сніп' із свічок (10-20 свічок на триногах) серед вулиці, а потім їх запалювали», в с. Райківщина (Яготин) «на Трійцю 'Явора' ставили», в с. Безуглівка (Згурівка) на тичину вбирали 'Дівку'». Обряди за участю антропоморфних персонажів поширені здебільшого на Лівобережжі, а також на півночі Правобережжя у вузькій придніпровській смузі.

Головним атрибутом другого типу обрядів було обрядове дерево – *вільце* або *гільце* з вишні, сосни, верби, (*сніп* з квітів с. Літки-Бровари), якого прикрашали, обрядовою ходою несли на берег річки чи ставка, біля нього співали, водили хороводи, а по закінченні обряду – топили. Цей тип обрядів є найбільш поширеним і побутує на південно-західних теренах Київщини.

Третій тип обрядів відрізняється від попередніх лише різновидом обрядового дерева, (воно називалось *тичка*, *точка*, *віха* і мало більшу довжину), засобом його прикрашання (зверху чіплялося колесо, а сама деревина обв'язувалася зверху до низу соломною, квітками). В кінці обряду воно спалювалось. У невеликій кількості ці обряди зафіксовані у перехідній зоні Правобережжя¹.

Константними компонентами усіх трьох типів купальських обрядів були: плетіння вінків; виготовлення і прикрашання обрядового дерева або Ляльки; обрядова хода до місця встановлення обрядового дерева або Ляльки; розпалення вогню і стрибання через вогонь; на Лівобережжі перестрибування через кропиву, закопану в пісок (замінник вогню); закидання вінків на воду, ворожіння; знищення обрядового дерева або Ляльки, купання. «У нас на Купайла просто купались у Дніпрі. Принесли човна, до хати піднесли. Човен дерев'яний. Поносили в нього води і давай купатись. А то було, що в діжку кожну (дівчину) кидали і купали» с. Чапаєвка – Київ.

Отже русальний та купальський обрядові комплекси Київщини досі зберігають залишки прадавніх вірувань, що відбулися в

¹ Подібні обряди – *віха* або *явор* (прикрашання обрядового дерева) зафіксовані нами на Київському Лівобережжі, де вони приурочувалися до свята Трійці і ритуальним співом не супроводжувались.

універсальному «сценарії» зустрічі та проводів померлих предків [25]. Перелічені вище обряди супроводжувалися певним циклом наспівів. Весняно-літній пісенний комплекс Київщини складають: *русальні* пісні, що виконувалися під час обрядової ходи до місця проведення обряду, під час власне обрядодій; *купальські* пісні, що супроводжували всі купальські обряди – виготовлення і прикрашання ритуального дерева або Ляльки, обрядової ходи до місця його/її встановлення, стрибання через вогонь, закидання вінків (ворожіння), знищення обрядового дерева або Ляльки); *петрівські* пісні, що співалися протягом усього петрівського посту, включно з купальським обрядовим комплексом. Щодо петрівок, то слід сказати, що їх спів в традиції був регламентований городньо-польовими роботами. *«Як сіно косять, то вже весняни пісні кончаються, а починаються петрівчани. То вже петрівка починається. А тоді (після свята Ап. Петра і Павла) одразу жнива вступають»*. Однак християнізація сільськогосподарського календаря встановила більш точні дати: петрівки починали співати на дев'ятий день після свята Трійці (на наступний день після *«розигрів»*), а закінчували напередодні свята на честь Апостолів Петра і Павла, 11 липня. Місцем виконання петрівок були: поле (*‘полотте’*: *«як полють, сапають в городі картоплю, коноплі – це петрівчані пісні»*, с. Козичанка); косовиця (*«як сіно косять, то вже починаються петрівчани»*, с. Грузьке); ліс (*«в лісу в ягодах»*, с. Комарівка-Макарів); вулиця (*«петрівки співають просто на вулиці»*, с. Комарівка, *«по вечорах дівчата збиралися гулять на вулицях, до співали і петрівки»*, с. Михайлівка-Рубежівка Києво-Святошин).

Мелогографічна характеристика Київщини. Приступаючи до мелогографічної характеристики купальсько-петрівських (далі – КП) наспівів Київщини, нагадаємо загальну картину музично-діалектної диференціації досліджуваного терену, встановлену нами за висновками попередніх обстежень обрядових наспівів [16-21].

Мелогографічний аналіз календарних наспівів Київщини виявив існування на цих теренах двох великих архаїчних музичних культур: північної та південної. Північну культуру прийнято називати поліською, в її межах виділяють середньо-поліську (правобережне Київське Полісся) та східно-поліську (лівобережне Київське Полісся) музичні традиції. В південній музичній культурі Київщини фахівці в свою чергу виділяють південно-західну (правобережну: подільську та

середньо-наддніпрянську) та південно-східну (лівобережну: середньо-наддніпрянську) музичні традиції. Здійснений нами мелоструктурний та мелогографічний аналіз підтвердив висновки фахівців суміжних наук, щодо існування на цих теренах глибокого північно-південного кордону [4, с.10] ¹.

Окрім зазначеної вище, була виявлена опозиція західно-східних музичних традицій, умовною межею між якими географічно, а часом історично, вважається р. Дніпро, а точніше – вузька смуга Подніпровського Правобережжя. Ця опозиція є менш глибокою. В межах основних музичних традицій виявлено також ряд субтрадицій – локальних пісенних культур.

Мелоструктурна та мелогографічна характеристика весняно-літніх наспівів. Специфіка досліджуваної нами традиції полягає у тому, що вона репрезентує усі п'ять загальновідомих на теренах України КП ритмотипів: А, Б, В, Г, Д². Окрім них нами зафіксовані ще дві ритмоструктури локального побутування. Перелічимо їх.

Тип А $\text{♩}33//44//33$ «лівобережний» відомий у літературі під назвою «обрамлений» [22, 30]. Його композиція складається з трьох рядків, де перший і третій є рефренами, вступним та заключним: $\text{♩} \text{♩} \text{♩} / \text{♩} \text{♩} \text{♩} // \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} / \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} // \text{♩} \text{♩} \text{♩} / \text{♩} \text{♩} \text{♩} //$. Кожна з перших трьох долей серединного здвоєного 4-дольника може розщеплюватися в залежності від текстового варіанту. У рефренах перший сегмент, як правило, є трискладовим, а другий може розширюватися до чотирьох (наприклад, «Соловей соловейко»).

В наших матеріалах тип А представлений двома класичними зразками, що були записані на Лівобережжі у с. Пасківщини та Стара Оржиця (Згурівка), ладоінтонаційна будова яких має ідентичну триопорну ангемітонну конструкцію опорних тонів і різниться мелодією вступного рефрену: наспів з с. Пасківщини має квартовий діапазон, а старооржицький – квінтовий **приклад 1**. Для обох зразків

¹ Докладніше про це див. [18, 19]

² В українській етномузикології склалася традиція, згідно якої опис купальсько-петрівських (КП) пісень відбувається за систематикою А. Завальнюка, укладеною у 1983 р. [4] Автор виділяє на теренах України побутування чотирьох основних КП ритмотипів, кожному з яких відповідає літера-індекс: А, Б, В, Г. У 1995 р. І. Клименко доповнила цю систему ще одним ритмотипом, що отримав індекс Д. [14]. Дослідження київських науковців Е. Єфремова, І. Клименко дають змогу скористатися системою кодування ритмічних структур, що дозволило скоротити описову частину роботи.

характерні звукоряди мінорного нахилу з низькими 2 та 5 (спорадично) щаблями.

З наспівами типу А сполучаються два текстових сюжети: а) мотив сватання (хлопець, в якого клин не виораний, плуг поламаний, воли загублені, іде до дівчини; після відвідин дівчини хлопець і плуг поладнав, і клин зорав, і воли знайшов); б) мотив викликання дощу (брат приносить в жертву свою сестру). Семантична форма рефренів у обох зразках «Соловей, соловейко».

З подібними звуковисотними показниками (квінтовий діапазон, мінорний нахил, 2 низький щабель) цей тип, записаний О. Правдюком [7, с. 131], побутував у сусідньому Баришівському районі у с. Сулимівка, а зразок, записаний М. Лисенко у Борисполі, квінтового діапазону, змінного мажоро-мінорного нахилу [32, с. 136, 140].

До цієї групи долучається зразок з Правобережжя із с. Фасова (Макарів). Він відрізняється композиційною нестабільністю: за однією виконавською версією двічі повторюється початковий рефрен 33/33//44/33 **приклад 2**, за іншою – кінцевий 33//44//33/33. Ще одна виконавська версія становить класичний зразок типу Б. Поетичні тексти та ладоінтонаційна будова обох версій відповідає наспівам типу Б.

Тип А1 ♩ 44 // 33 ♪♪♪♪/♪♪♪♪//♪♪♪/♪♪♪// подібний до наспівів типу А, однак від останніх відрізняється відсутністю початкового рефрену, завдяки чому ритмоформула, втративши свій обрамлений вигляд ♩ 44//33, стає тотожною із типом Б «правобережний»¹. У чистому вигляді тип А1 на Лівобережжі зустрівся нам лише у с. Калита (Бровари) з рефреном: «Купайла на Йвана», з мелодією квінтового діапазону, мінорного нахилу, опозицією ладових опор 1-2/4 // 4/3-1 **приклад 3**. Подібні ладоінтонаційні показники характерні для мелодій із друкованих джерел [9, с. 58]². За характером дроблення модельних долей заспіву (ритмічними малюнками силабогруп) до цього зразка приєднується правобережний зразок із села Глібівна-Вишгород, R: *Іван го, Іван го*.

¹ Об'єднані спільною ритмокомпозицією, вони різняться розбіжними варіантами ритмічних малюнків у силабогрупах (довільному дробленню підлягають усі чотири долі заспівної частини) та головне – ладоінтонаційними характеристиками.

² Ольга Карапата свідчить, що на Лівобережжі за частотним показником тип А1 «перемагає» тип А. Типу А1 виявлено близько 100 зразків в той час як обрамленого типу А нараховується 90 зразків [6, с. 167].

Тип А2 нараховує ряд наспівів, що відрізняються від попередніх (А та А1), головним чином, видозмінами у композиції, ладоінтонаційній будові, сюжетами поетичних текстів. Вони зафіксовані на обох берегах Дніпра у придніпровській смузі: у сс. Семиполки, Богданівка, Літки¹-Бровари, Литвинівка-Вишгород, Воропаївка-Іванків, Трипілля-Обухів [8, с. 646]. Наспіви типу А1 об'єднують:

а) присутність початкового рефрену (*На Йвана Купала*, або *На Йвана хліб пекла*), ритмоформула якого у лівобережних зразках видозмінюється з на (сс. Семиполки, Богданівка-Бровари);

приклад 4.

б) усічена форма заключного рефрену, що містить лише один сегмент (села Броварського р-ну). У с. Богданівка тип побутував у двох варіантах – повному та усіченому; в Літках здвоєний 4-дольник повторюється двічі; або взагалі відсутній; Вишгородський зразок – без заключного рефрену:

в) від основної ритмоформули відпадає вступний рефрен, а заключний піддається ритмічним видозмінам – замість типової форми рефрену

 звучить: . *Іване Йваше(нку), Ой Іване Йваше* (с. Безуглівка-Згурівка) **приклад 5.**

г) змінюється вся типова ритмоформула:

 Що на Петра / хліб я пекла / А на Йвана вибирала // Р: Йвана Купала с. Бровари-Заворичі. Заспів в обох останніх зразках за рахунок повторення силабогруп набуває рис тирадності. Мелодії цієї групи (окрім групи г) сполучаються з двома короткими текстами:

а) *На Петра / хліб пекла // На Полупетра вибирала / Своїх діток годувала // На Петра;*

б) *На Йвана / Купала // Да купався Іван / да й у воду упав // Да й нема.*

Ладоінтонаційна будова наспівів представлена:

а) малотерцевими звукорядами в основній зоні, з субквартою і, відповідно, з опозицією 1-3 щаблів с. Семиполки (Літки) і велико/малотерцевими звукорядами в субзоні 1-II-III. с. Безуглівка, Середівка-Згурівка; с. Заворичі-Бровари; б) терцево-квартовими звукорядами мажорного нахилу з опозицією опорних тонів 1-3-4 (трихорд в кварті) с. Семиполки-Бровари.

¹ Експедиційний запис Я. Музиченко. 1991р. Приватний архів.

В межах ареалу типу А І. Клименко виділяє локальні ладові різновиди: східно-поліський (Сіверщина, південна Брянщина), деснянсько-дніпровський та білоруський (центральна-східна Білорусь) [13, с. 144]. Представлені нами зразки типу А2 за своїми мелічними характеристиками належать до східно-поліського та деснянсько-дніпровського ладових ареалів, а мелодії типу А (обрамлений) подібні наспівам білоруського ареалу.

Порівняння мелодій типу А2 (Згурівський, Броварський р-ни) із друкованими зразками типу А (з Бориспільського та Барішівського р-нів) виявило подібність текстових рефренів (*Іване Іваше, Ой Іване Йваше*) та ладоінтонаційних показників, і дає підставу припускати, що композиція наспіву на певному часовому відтинку втратила вступний рефрен, а відтак представлені мелодії є сенс розглядати як один музично-ритмічний тип. Втрата стабільних структурних показників, а саме – розхитування композиційної будови, втрата класичної обрамленості, свідчать про руйнівні процеси, яких зазнає тип А, та про його поступове щезання на досліджуваному відтинку¹.

У науковій літературі цьому типу приділено достатньо багато уваги [9, 22, 30, 11, 6, 7]. На мапі України його ареал зосереджується на Лівобережжі на теренах сучасних Київської, Чернігівської, Сумської, Полтавської, Харківської областей, а також на Вінниччині (Правобережжя). Поширюється він на прилеглих теренах Білорусі (Гомельська та Могилівська обл.) та Росії (Брянська обл.) [9].

Тип Б «правобережний» ♩ 44//33. Від попереднього типу А «лівобережний» (А1 та А2) відрізняється відсутністю початкового рефрену, іншим ритмічним та ладоінтонаційним наповненням. Частіше ритміка заспіву має шестискладову форму з постійним дробленням двох перших долей ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ *На Йвана купала/сучка в борщ упала//*, хоча дробленню можуть підлягати і всі модельні силабохрони: *А ви хлопці не зівайте/сучку з борщу витягайте//*. Типовий текст рефрену: *На Йвана Купайла*, семантичні варіанти – *Стовпом дим / Бог із ним/ , Бачила я / чула я//* (Макарівський р-н) **приклад 6.**

Мелодії типу Б характеризуються квартовим діапазоном із субквартою, мінорним нахилом, з опозицією опор 1-3 / 4-1 // 3-1-4 / 3-1.

Виявлені нами зразки типу Б побутують у селах Макарівського р-ну (сс. Копіївка, Рожів, Наливайківка, Ніжиловичі, Пашківка,

¹ Про це пишуть О.Карапата [7] та І. Клименко [11].

Фасова, Маковище, Гавронщина) і становлять північно-східні рубежі східно-подільської КП традиції. З подібними ритмічними та ладоінтонаційними показниками тип Б зафіксований на Східному Поділлі (у Черкаській, Вінницькій, Кіровоградській, Одеській областях) [26, 31], на Східній Волині (Волинська, Рівненська області) та Середньому Поліссі (у Рівненській, Житомирській, Київській областях) [14, 15, 27]. Якщо в зазначених регіонах тип Б не має широкого побутування, то на Київщині, якраз у Макарівському р-ні, він щільно покриває мелогографічний відтинок. Питання про причини такого явища залишається відкритим.

Суттєвою рисою типу Б, а також типу А1 є здатність до зміни жанрової атрибуції, що говорить про їх генетичну спорідненість. Таке явище відбувається здебільшого у перехідних зонах. Саме у досліджуваному нами терені тип Б змінює жанрову атрибуцію з купальської на жнивварську (із заходу на схід). Цікаво, що у ряді сіл по обох берегах Дніпра (Заворичі, Калита-Бровари; Глібівка-Вишгород; Гавронщина, Пашківка, Фасова-Макарів) виявлено побутування типу одночасно в обох жанрах див. Таблицю.

Тип В $\text{♩}54^2$ з ритмоформулою $\text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} / \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩}^1$ на Київщині побутує на обох берегах Дніпра. На Правобережжі він зустрічається здебільшого у модельному вигляді приклад 7, хоча нами зафіксовані незначні видозміни модельної ритмоформули². Лівобережні зразки відрізняються від правобережних характерним постійним орнаментальним дробленням перших силабохрон кожної силабогрупи, через що складочислова будова змінюється з 5+4 на 6+5, а ритмоформула набуває вигляду: $\text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} / \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩}$. Окрім того, лівобережним зразкам притаманна певна специфічність, що полягає у вільноагогічних відозмінах³ окремих складонот ритмоформули (вкороченні й подовженні) приклад 8.

¹ У модельному вигляді має дворядкову ізоритмічну строфу з віршовою будовою 5+4, семантична форма якої АБ, з ямбічним (трійковим) принципом групування тривалостей у долі (про принципи ритмічної організації обрядових наспівів див роботи І. Клименко [11-15]).

² У сс. Рожів та Фасова у першій та третій силабогрупах друга трійкова група змінюється з хореїчної на ямбічну і виглядає як $\text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩}$, що в цілому характерно для ритмоформул з трійковою ритмічною організацією². У селах Грузьке і Козичанка ритмомалюнок першої силабогрупи початкової строфи побутує з відсутньою першою складонотою: $\text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} / \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩}$ (Петрівочка / мала ночка) с. Козичанка.

³ За термінологією М. Мишанича та Б. Луканюка [11, с. 147: вин.28].

Мелодії типу В з обох берегів характеризуються стабільністю ладоінтонаційних показників – терцеві звукоряди мінорного нахилу із субквартою й субсекундою, терцевою опозицією опорних тонів. Особливістю правобережних мелодій став характерний інтонаційний зворот 2-1-II/(2)/4-3, що звучить у серединному кадансі (другий сегмент строфи), і став свого роду емблемою КП циклу на Правобережжі. Лівобережним наспівам типу В так само відповідають мінорні терцеві звукоряди із заповненою субзоною, де субкварта та субсекунда набувають рис опорності.

Тип В, як і попередній тип Б, у досліджуваному нами відтинку жанрово переосмислюється, і використовується у КП та весняному циклах¹. Таке явище зафіксовано на обох берегах Дніпра. Географічно їх розмежування відбувається так: на Поліссі цей тип функціонує у весняному жанрі, в перехідній зоні відбувається жанрове переосмислення типу і тому можливе співіснування типу у двох жанрових групах (сс. Фасова, Рожів-Макарів; с. Здвигівка-Бородянка; с. Пасківщина-Згурівка), а в подільсько-подніпровській зоні цей тип уживано здебільшого у КП циклі наспівів². Серед усього КП циклу група наспівів типу В є найбільш чисельною.

За мелоструктурними показниками його ареал розмежовується на зони, що входять до певних регіональних і локальних традицій. Правобережні зразки з Макарівського району входять до східно-подільської традиції (північ східно-подільського ареалу). Він покриває карту центра та півдня Київського Правобережжя. Лівобережні зразки входять до західно-полтавського ареалу і знаходяться на його західних рубежах, адже розпочинають/закінчують побутування у прикордонних межах сучасних Київської, Полтавської та Чернігівської областей (с. Вишневе, Гензерівка, Гречана Гребля-Яготин, Турівка-Згурівка, Крутоярівка-Прилуки-Чернігів, с. Хоцьки³, Іваньків [32, с.151], Переяслав-Хмельницький). Особливістю побутування типу В є його повна відсутність у придніпровських локальних зонах на обох берегах Дніпра⁴.

¹ І. Клименко зазначає, що він використовується у Троїцько-русальному а також у весільному циклах.

² В деяких селах щезання купальських ритуалів призвело до пристосування купальських мелодій до польових робіт (сс. Грузьке, Козичанка-Макарів).

³ Експедиційні матеріали Т. Тонкаль.

⁴ За даними картографування ритмотип В є найбільш поширеним з-поміж усіх купальських мелодій. Він відомий у більшості етнографічних регіонах України: на

Тип Г ♩ 53². Наші матеріали вміщують загальновідомий тип Г ♩ 53² з ритмоформулою: ♩ ♩ ♩ ♩ ♩ / ♩ ♩ ♩ зі спорадичним дробленням долей в обох силабогрупах. Мелодії типу Г відрізняються стабільністю ладоінтонаційних показників: їм властиві квартові звукоряди з субквартою та субсекундою (остання відіграє роль ладової опори), мінорного нахилу. Характерна інтонаційна поспівка 1-II/(2)/4-3, що закінчує серединний каданс, «зберігається при міграції типу на далекі відстані: вона упізнається і в полтавських зразках, і в мелодіях із Брестського Полісся» [11, с. 149]. Виконавцями цей тип визначається як «петрівка», хоча такі пісні виконуються як протягом петровського посту, так і безпосередньо під час купальських ритуальних дій (наприклад, ворожіння на вінках), про що яскраво свідчать поетичні тексти:

Ой ходімо дівчата купатся, / Да будемо на віночки дивиться.

Ой куди мій віночок попливе, / Туди мене матінка заміж дає

приклад 9.

Серед наших матеріалів тип Г зосереджений на Правобережжі¹, здебільшого у Макарівському р-ні (сс. Ніжиловичі, Копіївка, Рожів, Фасова, Козичанка, Комарівка, Соснівка, Пашківка; с. Триліси, Томашівка – Фастів), який ми відносимо до північних меж східно-подільського регіону з рисами перехідності. У значній кількості на півдні Київського Правобережжя цей тип фіксують й інші фольклористи **див. Таблицю.**

Дані Атласу КП мелоформ свідчать, що ареал наспівів типу Г близький до типу Б: це Поділля Волинь і Середнє Полісся [11, с.148,149; 24: Атлас, К42-11].

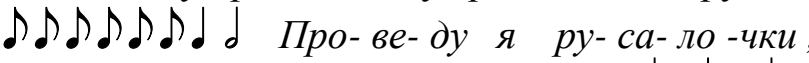
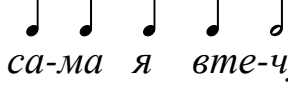

В межах Правобережної Київщини існують два різні обрядові комплекси межі весни/літа, що протиставляються географічно: на півночі (Полісся - Іванківський р-н) вони пов'язані з обрядом *проводи русалок* у перехідній зоні та на півдні Київщини – з купальськими ритуалами. Ритмотип Г задіяний в обох обрядових циклах, зазнаючи

Правобережжі це Поділля, Волинь, Полісся; на Лівобережжі «у басейнах Трубежа, Сули, Псла й Ворскли, аж до кордонів з Росією», а також займає захід Брянщини й більшість регіонів Білорусії. Докладніше про цей тип див. [11, с. 146-148; 24: Атлас, К42-11].

¹ В кінці XIX ст. М. Лисенко записав зразок петрівки типу Г на Київському лівобережжі (с. Іваньків Переяслав-Хмельницький: *Перелети, соколоньку, перелети* [32, с.132]. Нашими експедиціями на Лівобережжі Київщини наспівів типу Г не виявлено.

жанрового та структурного переосмислення на всіх рівнях – семантичному, ритмоструктурному та ладоінтонаційному. Русальні тексти призводять до іншого наповнення ритмоформули. У більшості версій перші три складоноти першої силабогрупи моделі підлягають постійному дробленню, у третій силабогрупі – спорадичному:

 Про-ве-ду я ру-са-ло-чки,
 третя силабогрупа – спорадичному
 са-ма я вте-чу,
 вар.
 а са-ма я вте-чу,

приклад 10.

Русальним мелодіям відповідають здебільшого терцеві-квартові звукоряди із субквартою. Крайні силабогрупи закінчуються на головній опорі ладу, серединні – на другому (с. Феневичі 1-2 // 1-1); третьому (с. Блідча, Воропаївка, Сухолуччя 1-1//1/ 3-1), (с. Леонівка 1-1/3 // 1-1); четвертому (с. Соснівка 1-1// 4/2-1), (сс. Шпилі, Толокунь, Мирча 1-4// 1-1); п'ятому (с. Коленці 1-5//4-1) щаблях, утворюючи опозицію до головної опори.

Нашими експедиціями русальні наспіви типу $\downarrow 53^2$ зафіксовані у 7 селах Іванківський р-ну (сс. Феневичі, Соснівка, Леонівна, Коленці, Воропаївка, Зимовище, Блідча), у 3 селах Вишгородського (сс. Сухолуччя, Толокунь) та у Бородянському р-ні (с. Мирча). У с. Воропаївка-Іванків та с. Мирча-Бородянка зафіксовано співіснування русального та купальського обрядів, однак вони обслуговуються різними мелотипами: русальний тип В у с. Мирча співіснує з купальським типом Д, а в с. Воропаївка – з купальським типом А1. Дані Є. Єфремова по Київському Поліссю (Чорнобильський, Іванівський, Вишгородський р-ни) підтверджують співіснування русального типу Г 53 з купальським типом А1. Цілком очевидно, що йдеться про накладання лівобережного ареалу типу А1 на зону поширення русальних пісень. Це явище яскраво маркує перехідну зону.

Нечисленну групу КП наспівів складають так звані „контаміновані” ритмоструктури, в яких поєднуються різні ритмоформули, або їх частини. Зафіксовані нами купальсько-петрівські наспіви представляють контамінацію типів Б, В та Г. У більшості зразків до здвоєного 4-дольника $\downarrow 44$ (фрагмент типу Б) приєднується тип Г $\downarrow 53^2$. Семантична форма вірша – трирядкова строфа А(аб) та Б(вг) В(де), в якій останні два рядки нерідко становлять рефрен:

Стороною дощук, стороною / Да й на мою роженьку червоную (рефрен);

Защобечи соловейко, защобечи, / На третьому Дунаєчку сидячи;

*Стогнала земля, стогнала, / Виглянуло сонечко на Йвана **приклад 11***

У с. Пашківка (Макарів) поєднуються ритмоформули Б ♩ 44 // 33 та Г ♩ 53². Композиція останньої збільшується завдяки тиражуванню трискладового серединного сегменту: 44 // 33 // 53 // 33 // 53 // :

Покупався Іван/ да й у воду упав // Бачила я / чула я//

На Святого Івана/ Купала/Шатало, матало// Да дівчатам купайло/ зламало

У селі Копіївка-Макарів до ритмоформули В ♩ 54² приєднується рефрен типу Б ♩ 44 // 33: *Ой на Іваночка купайлочка /там купалася русалочка // на Йвана купала.*

Усі контаміновані структури зосереджені у селах Макарівського р-ну і збігаються із зразкам східно-подільської КП традиції¹, а також півдня середнього (Житомирського) Полісся [12, с.111].

Тип Д ♩ 4 // 66; ♩ 4 // 44. На київському Правобережжі нами віднайдено 4 зразки типу Д, що походять з Бородянського р-ну (с. Ст. Берестянка, Здвижівка, Шибене, Мирча) і супроводжують обряд *тички* або *віхи*.

Характерною ознакою наспівів цього типу є наявність чотири-складового зачину, який вкладається у шестимірну ритмічну модель. До нього приєднується а) дворазово повторена 6-дольна будова ♩ ♩ ♩ ♩ //: ♩ ♩ ♩ ♩ ♩ ♩ :// із стабільно розщепленими першими двома модельними силабохронами (с. Берестянка) **приклад 13**; б) 8-дольна будова ♩ ♩ ♩ ♩ //: ♩ ♩ ♩ ♩ / ♩ ♩ ♩ ♩ :// із спорадичним дробленням долей у другому рядку строфи (с. Здвижівка) **приклад 12**.

Два інших зразки відрізняються різноманітними видозмінами ритмоструктури, невпевненістю виконання, що є, очевидно, наслідком руйнівних процесів типу². Стилістичною особливістю всіх зразків є абревіація останньої половинної силабохрони моделі зачину, внаслі-

¹ Згідно даних С. Протасової [26, с. 186].

² Інші два зразки відрізняються видозмінами на різних структурних рівнях. Їх строфи позбавлені головної ознаки типу – словесного зачину, хоча ритмічно силабогрупа залишається тотожною. Вона розпочинає перший і другий рядки строфи. До „зачинної” силабогрупи приєднуються 4-дольна будова і строфа набуває вигляду // : ♩ ♩ ♩ ♩ / ♩ ♩ ♩ ♩ :// с. Мирча, а у с. Шибене – друга силабогрупа 6-дольна, а четверта – 4-дольна: ♩ ♩ ♩ ♩ / ♩ ♩ ♩ ♩ ♩ ♩ // ♩ ♩ ♩ ♩ / ♩ ♩ ♩ ♩ // . Відсутність зачину у локальних різновидах форми Д в басейні р. Уборть відзначає і М. Скаженик [28, с. 136].

док чого він набуває п'ятимірного вигляду $\downarrow \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow //$. Подібний прийом у зачинах наспівів типу Д відзначають І. Клименко та М. Скаженик.

Звукоряди типу Д здебільшого мажорні, квартового діапазону із субсекундою, яка набуває рис опорності, з квартовою опозицією опорних тонів (1-4).

Мелодії типу Д є політекстовими, на Київщині з ними сполучаються три поетичні формули:

Скаче жабка // Скаче жабка над річкою / Я за нею з гнuzдечкою

Петрівочка // Петрівочка невелика ночка / Не виспалась Петрова дочка

На Купайло // На Купайло да й огонь горит / Нашим хлопцям да живіт болить

Вперше цей тип був описаний І. Клименко під індексом Д [12]. Стаття М. Скаженик надала всебічну характеристику означеному типу [28]. Згідно висновків обох дослідниць тип Д зосереджується у межах Середнього Полісся і характеризується як локальний: його компактне побутування фіксується в межиріччі Случі й Уборті у північних районах пограниччя Житомирської та Рівненської областей, де він «заповнює проміжок між західнополіською "купальською пусткою" і житомирською частиною центральноукраїнського петрівчаного ареалу» [24, с.149]. Порівняно з іншими КП типами він невеликий, але щільний, з чітко окресленими кордонами.

Зразки з Бородянського р-ну утворюють острівний ареал типу Д. На думку М. Скаженик, мешканці означених сіл, ймовірно, були вихідцями з «локусу Д». За своїми звуковисотними характеристиками бородянські мелодії належать до меломоделі В, поширеної на південно-східних теренах ареалу Д [28, сс. 137, 147-148].

Тип Е $\downarrow 55^2$. Серед зафіксованих нами матеріалів виділяється група КП мелодій із спільною ритмоформулою $\downarrow 55^2$ (8 зразків). Вони являють собою дворядкову ізоритмічну строфу, семантична будова якої А(аб) Б (вг), а кожен рядок складається із здвоєного п'ятискладовика на основі шестимірної моделі: $\downarrow \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow / \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow$. Спорадичному дробленню підлягають перші дві долі ритмоформули.

Зафіксовані зразки групуються в три різновиди. Перший з них дотримується модельного вигляду сс. Рожів, Гавронщина (Макарів); сс. Литвинівка, Лісовичі-Вишгород. У наступному – друга складонота другої й четвертої силабогруп завжди вдвічі збільшена й пролонгована $\downarrow \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow / \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow$ (с. Микуличі-Бородянка, с. Михайлівка-Рубежівка - Києво-Святошинський) **приклад 14**.

Третій різновид складають мелодії з характерною ямбізацією перших чотирьох складонот, внаслідок чого замість диспндеїв з'являються дихореї ♪♪♪♪ (с. Дружня-Бородянка).

Діапазон наспівів квінтовий із субквартою (у с. Дружня – малотерцевий), нахил мелодій здебільшого мінорний. Цікавий звукоряд наспіву із с. Михайлівка-Рубежівка з 5-м низьким щаблем. Тотожні звукоряди широко застосовуються в ранніх ліричних піснях перехідної полісько-подільської зони, де вони приурочені до жнив. Поява цих звукорядів викликана спільною етнографічною функцією пісень¹.

Тексти виявлених зразків типу ♪55^2 переважно моносюжетні (ворожіння на вінку, який дівчина пускає на воду). Різняться від них сюжет пісень із сс. Михайлівки-Рубежівки та Трипілля-Обухів [23]. Цей відомий текст «Стрибає коник понад гречкою», що часто лучиться з наспівами типів В ♪54 та Д ♪4//66 , піддається тут переритмізації.

Згідно публікацій зразки цього типу не мають стабільних структурних характеристик і утворюють нечисленну групу географічно розосереджених мелодій. Все ж зауважимо, що здебільшого їх побутування поширене на теренах Середнього Полісся (згідно матеріалів І. Клименко)². Чисельність знайдених нами версій типу ♪55^2 на Київщині³ разом із вище переліченими зразками дорівнює 11, а у сукупності із зразками І. Клименко дозволяє описувати його як тип. Умовно ми назвали його тип Е. Локалізація його відзначається в межах правобережно-подніпровської зони: Вишгород, Бородянка, Києво-Святошин, Макарів, Васильків, Обухів; ми ідентифікуємо його як локальний. Для повнішої характеристики цього типу необхідні подальші мелоструктурні та мелогеографічні дослідження⁴. Окрім купальсько-петрівського циклу, він так само, як і попередні, належить до поліжанрових структур і зустрічається у весільному циклі центрально-поліського регіону.

¹ Про ці ладозвукоряди детально див. [19, с. 175-177].

² Відомості про цей тип див в роботі І. Клименко [24, с.150].

³ Мелодії типу ♪55^2 на Київщині було зафіксовані й іншими записувачами. Г. Верьовка записав його у селі Трипілля-Обухів[25], М. Хай – у селі Малополовецьке-Васильків (приватний архів), Ю. Сніжко – у селі Красне-1 – Обухів (приватний архів).

⁴ У роботі А. Завальнюка йдеться про побутування наспівів цього типу на південному Поділлі та Придністров'ї [3, с.70, 72].

Тип Є ♩ 44². У селах Макарівського р-ну (Королівка, Копіївка, Фасова, Гавронщина, Маковище, Ніжиловичі) нами виявлені наспіви, об'єднані спільною ритмоформулою ♩ 44². Мелодії представлені дворядковими строфами АБ, що не містять рефрену. Ритмічна будова рядків ізоритмічна і має форму здвоєного 4-дольника ♩ ♩ ♩ ♩ / ♩ ♩ ♩ ♩. Часом, в залежності від тексту, дві останні складовоти другої силабогрупи об'єднуються у половинну тривалість і формула набуває вигляду

♩ ♩ ♩ ♩ / ♩ ♩ ♩ ♩ *Барвіночок столочу / На бістру річку пуцу* **приклад 15.**

Дробленню підлягає здебільшого друга й шоста силабохрони моделі. Мелодіям цієї групи притаманні квартовий звукоряд мінорного нахилу із субквартою та субсекундою, з терцевою опозицією ладових опор.

Їх супроводжують два формульних тексти:

1. *Ой на Йвана у Петрівку / Там ганяли хлопці дівку*

Там ганяли хлопці дівку, / Щоб не толочила барвінку

2. *Ой на Йвана темної ночі, / Щоб повилазили відьмам очі*

Щоб по ночах не ходили / Чужих корів не доїли

Чужих корів не доїли / Чужого молока не їли

З чотиридольною ритмоформулою та безрефреною композицією зафіксовано декілька зразків на Лівобережжі: с. Пухівка (Бровари), с. Вигурівщина (Київ), с. Княжичі (Бровари), с. Мирне (Бориспіль). Однак на відміну від правобережних, що мають стабільну строфічну будову, вони тяжіють до тирадності **приклад 16.**

З ритмоформулою ♩ 44² зафіксовано зразок у с. Здвижівка (Бородянка). Він представляє собою формульний поліжанровий наспів і в абсолютно тотожному вигляді побутує у весняному хороводі «Шум». Його мелодії властивий секстовий звукоряд мажорного нахилу з квінтовою опозицією опорних тонів **приклад 17.**

Такі спільні показники, як чотиридольна ритмоформула, відсутність рефрену, строфічна (дворядкова) композиція, дають підстави для об'єднання цих мелодій у типологічну групу. Умовно ми назвали її **тип Є** «локальний».

До поодиноких, проте досить оригінальних, належить наспів із с. Ніжиловичі, жанрова атрибуція якого інформантами визначається невпевнено: «весняна або петрівка». Його форму становить трирядкова строфа з міжрядковим рефреном АБрБ

А в городі свиня рила / Там дівчину мати була // r Годі, да годі // Там дівчину мати була **приклад 18.**

Перші два рядки ритмомоделі складаються із здвоєних 4-дольників, всі модельні силабохрони яких підлягають дробленню. За ними слідує чотирискладовий шестимірний рефрен R r / (Годі, да годі) ♩ ♩ ♩ ♩, після чого іде повтор другого рядка, що виконується вдвічі збільшеними тривалостями. Ладоінтонаційна будова наспіву подібна до типу Д: триопорний квартовий звукоряд із субсекундою мажорного нахилу. Подібність відзначається і у ритмічних формулах

6/4 ♩ ♩ ♩ ♩ // 4/4 ♩ ♩ ♩ ♩ / ♩ ♩ ♩ ♩ //
4/4 ♩ ♩ ♩ ♩ / ♩ ♩ ♩ ♩ // 6/4 ♩ ♩ ♩ ♩ // 4/4 ♩ ♩ ♩ ♩ / ♩ ♩ ♩ ♩ //

Висновки. Мелоструктурний аналіз весняно-літніх обрядових наспівів Київщини виявив присутність всіх основних КП ритмотипів, відомих на етнічних українських територіях А, Б, В, Г, Д, та двох локальних, поширених здебільшого у межах Полісся – Е ♩ 55² та Є ♩ 44². Подібна поліструктурність властива й іншим жанровим циклам, що яскраво свідчить про наявність в межах центральної Київщини перехідних зон.

Майже всі купальсько-петрівські мелоформи є *поліжанровими* і вживаються в інших жанрових циклах:

- ♩ 44 // 33 – купала / жнива;
- ♩ 54 купала – весна / Трійця / весілля;
- ♩ 53 купала – Трійця / весілля;
- ♩ 4 // 66 – купала / весілля;
- ♩ 55 – купала / весілля.

Характерною особливістю досліджуваного терену є те, що саме тут три мелотипи Б ♩ 44//33, В ♩ 54, Г ♩ 53 зазнають жанрового переосмислення в межах аграрного періоду календаря, що яскраво маркує його перехідний характер: Тип Б ♩ 44 // 33 купала / жнива; Тип В ♩ 54 купала / весна; Тип Г ♩ 53 купала / Трійця (русалки).

Мелогографічні особливості побутування купальсько-петрівських мелотипів (див. Карту). Порівняльний аналіз русальних та купальсько-петрівських наспівів із наспівами з межуючих регіонів дав можливість ідентифікувати та зачислити їх до складу певних регіональних традицій.

- Петрівки типів Б ♩ 44//33, В ♩ 54² та Г ♩ 53² побутують у різних регіональних традиціях.

- Русальні пісні типу Г ♩ 53² входять до ареалу русальних пісень Київського Полісся і обмежуються його південними кордонами.
- Купальські мелодії типу А ♩ 33//44//33 входять до великого лівобережного ареалу РБУ (російського-білоруського-українського пограниччя) і належать до деснянсько-дніпровської традиції.
- Петрівські наспіви типу Д належать до центрально-поліського діалекту.
- Купальсько-петрівська ритмоструктура ♩ 55² (тип Е) відноситься до локальної середньо-поліської традиції.

Правобережна весняно-літня традиція характеризується наявністю мономелодичних та полімелодичних зон. До останньої належить східно-подільська традиція, зосереджена у селах Макарівського р-ну: в ній співіснують типи А, Б, В, Г, Є та контаміновані ритмоструктури. У ряді сіл зафіксовано співіснування в одному селі 3-х і навіть 4-х типів. Натомість придніпровська смуга Правобережжя становить пустку цих КП типів. До мономелодичних на правобережжі належать: поліська традиція з русальними наспівами – тип Г та перехідна полісько-подільська традиція, в якій розміщується острівний ареал типу Д та типу Е. Весняно-літні ритмоструктури на Правобережжі розташовуються *горизонтально* з півночі на південь: тип Г (русалки), тип Д, Е та типи Б, В, Г (КП), Є, контаміновані структури.

Лівобережжя характеризуються мономелодичністю КП наспівів. На цих теренах *вертикально* стикаються три ареали ритмотипів. У північно-подніпровській зоні (Бровари) – типи Є, А2, А1. В південно-подніпровській виявлена купальсько-петрівська пустка¹. В центрі – у Згурівському, Баришівському та Бориспільському районах функціонує тип А ♩ 33//44//33 – обрамлений. На сході адміністративних меж Лівобережної Київщини проходить західний кордон лівобережного ареалу типу В ♩ 54² (с. Вишневе, Гензерівка, Гречана Гребля, Турівка, Хоцьки, Іваньків – Переяслав-Хмельницький, Крутоярівка-Прилуки-Чернігів). Між цими ареальними зонами існують пустки, а співіснування типів не зафіксоване.

¹ Повна відсутність купальсько-петрівських наспівів зафіксована у селах: **Лівобережжя:** сс. Богданівка, Рокитне, Озерне, Ничипорівка, Червоне, Лозовий Яр, Лемешівка – Яготин; Дернівка, Ярешки, Хлопків, Селище, Недра, Лук'янівка, Лукаші, Перемога, Пасічна, Коржі (експ. мат-ли О. Мурзиної, 1993 р. аудіоархів НМАУ, Б-104), Лехнівка, Гостролуччя – Баришівка; Жердова, Тарасівка, Гоголів, Залісся, Требухів, Велика Димерка, Калинівка, Красилівка, Плоске, Русанів – Бровари; с. Гнідин – Бориспіль (Експедиція В. Харків, 1929р. Архів ІМФЕ, Ф-6/82). **Правобережжя:** с. Чапаївка – Київ; сс. Липовий Скиток, Данилівка (зап. автора), сс. Барахти, Тростинка (зап. І. Клименко), Вел. Бугаївка (зап. М. Скаженик), Глеваха (І. Тільга, КНУКіМ) – Васильків; сс. Лука, Забуччя, Мироцьке, Забір'я, Бобриця – Києво-Святошинський р-н; сс. Козин, Халеп'я – Обухів; с. Козинці – Бородянка; сс. Горохове, Горохуватка, Стайки, Халеп'я (зап. М. Скаженик) – Кагарлик.

Нотні приклади

Пр.1. $\text{♩} = 84$ Одна Вдвох Пасківщина - Згурівка

Со - ло - вей, со ло вей ко Ойшо сь влі - сі шу мить, гу де. Со ло - вей, со ло - вей - [ко].

Пр.2. $\text{♩} = 110$ Фасова - Макарів

На йва - на - Ку - па - йла. Стов - пом дим Бог із ним.
Там І - ван ку - пав - ся во - ди не бо - яв - ся На йва - на, Ку - па - йла.

Пр.3. $\text{♩} = 110$ Одна Всі Калига - Бровари

Го - лос, го - лос По ду - бро - ві. Ку - па - йло, на йва - на.

Пр.4. $\text{♩} = 90$ Семиполки - Бровари

На йва - на Ку - па - йла. Да ку - пав - ся І - ван, да й не - ма. На Пет - ра да й у во - ду у - пав,
хліб пе - кла. На По лу - пет - ра ви - би - ра - ла. Сво - їх ді - ток го - ду - ва - [ла].

Пр.5. $\text{♩} = 94$ Одна Всі Безуглівка - Згурівка

В Бе - зу - гло - вці ді - вки га - рні, а в Че - рев - ках че - ре - ва - ті Ой І - ва - не Ію - ва - ше - чку.

Пр.6. $\text{♩} \approx 102$ Пашківка - Макарів

По - ку - па - вся І - ван, да й у во - ду у - пав. Ба - чи - ла я, чу - ла я.

Пр.7. $\text{♩} = 162$ Одна Всі Триліси - Фастів

Ой на І - ва - на Ку - па - йло - чка. Там ку - па - ла - ся ла - сти - во - чка.

Пр.8. $\text{♩} \approx 162$ Вишневе - Згурівка

Що сього дні йва - на, йа за втра Ку - па - ла. Йа пі - сля за втро - го да Пе - тра жи Па [вла] У!

Пр.9. $\text{♩} = 130$ Фасова - Макарів

Ой хо - ді - мо дів - ча - та ку - па - ться. Да бу - де - мо на ві - но - чки ди - ви - ться.

Пр.10.

Феневичі - Іванків
accelerando $\frac{6}{4}$

Одна $\text{♩} = 114$ *Vсі*
 Про-ве-ду я ру-са-ло - чки до до - му. А са-ма я ве-рну-ся до-до-му.

Пр.11.

Козичанка - Макарів

$\text{♩} = 92$
 Ой ку - па - вся І - ван, дай у во - ду у - пав Сто - гна - ла зе - мля,
 сто - гна - ла. Ви - гля - ну - ло со - не - чко на Йс - ва - на.

Пр.12.

Здвижівка - Бородянка

$\text{♩} = 118$ *Одна* *Всі* $\frac{6}{4}$
 Пе-трі-во - чка. Пе-трі-во-чка не-ве-ли-ка но-чка не до-спа-ла Га-ле-чка де - во - [чка].

Пр.13.

Берестянка - Бородянка

$\text{♩} = 118$ $\frac{5}{4}$
 Пе - трі - во - чка. Пе-трі-во-чка не-ве-ли-ка но-чка, не ви-спа-лась ді - вка ді-во-чка.

Пр.14.

Микулічі - Бородянка

$\text{♩} = 114$ *Одна* *Всі* $\frac{1}{4}$ $\frac{5}{4}$
 Ой я - ром во - да, хо-ло - дна во-да. Хо-ло-дна во-да, ді-вка мо-ло-да.

Пр.15.

Фасова - Макарів

$\text{♩} = 114$ $\frac{1}{4}$ $\frac{4}{4}$
 Ой на Йва - на те-мно-ї но - чі, щоб по-ви-ла - зи - ли ві-дьмам о - чі.

Пр.16.

Княжичі - Бровари

$\text{♩} = 116$
 Го-ло-ва - тий І-ван на ка-пу - сту о-рав. Го-ло-ва - ти са-ди-ла, щоб ка-пу - ставро-ди-ла.

Пр.17.

Здвижівка - Бородянка

$\text{♩} = 128$ $\frac{4}{4}$
 Ма - тка ше - льма, до-чка ча-ров-ни - ця. Що не ви - йшла ку - па-йла ди - ви - [тсья]

Пр.18.

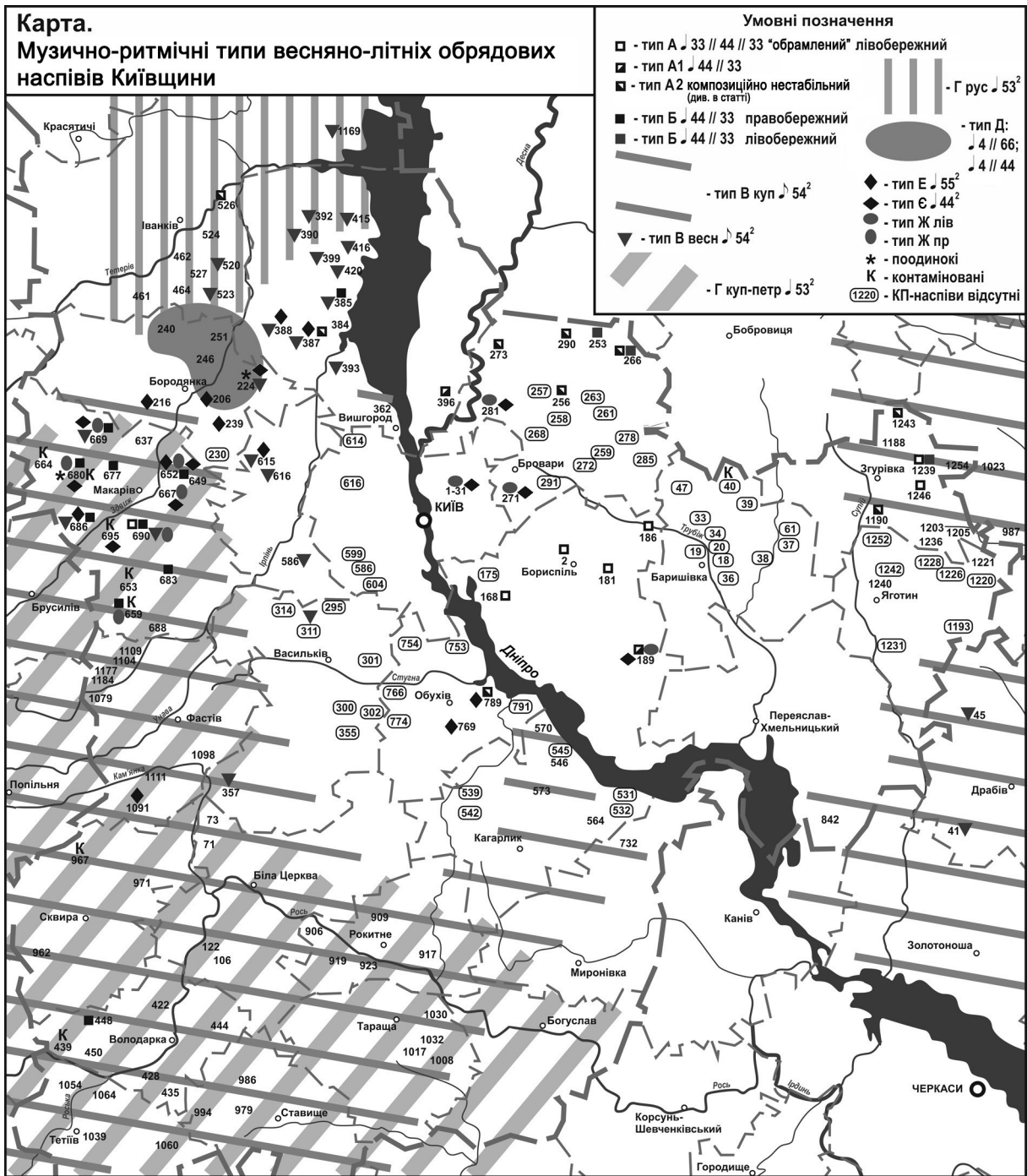
Ніжиловичі - Макарів

$\text{♩} = 102$ $\frac{2}{8}$
 А вго - ро - ді сви - ня ри - ла, там дів - чи - ну ма - ти би - ла.
 Го - ді да го - ді. Там дів - чи - ну ма - ти би - ла.

Таблиця авторських записів купальсько-петрівських мелотипів

Населений пункт	Адм № ^{*)}	Район	Ритмотип	Автор запису	Населений пункт	Адм № ^{*)}	Район	Ритмотип	Автор запису
Дрозди	71	БлЦр	54 ²	Шкільна Т., Похилько Н.	Михайлівка-Рубежівка	615	КвСв	55 ²	Коропніченко Г.
Сидори	73	БлЦр	53 ² , 54 ²	Шкільна Т., Похилько Н.	Наливайківка	677	Мкрв	44//33	Коропніченко Г.
Сорокотяги	106	БлЦр	54 ²	Коропніченко Г.	Маковище	667	Мкрв	44//33, 44 ²	Коропніченко Г.
Яблунівка	122	БлЦр	53 ² , 54 ²	Скаженик М.	Королівка	669	Мкрв	44//33, 44 ²	Коропніченко Г.
Шибене	251	Брдн	4//4 ²	Коропніченко Г.	Копіївка	695	Мкрв	44//33, 53 ² , 54 ² , 44 ² , 54//33	?
Здвижівка	224	Брдн	4//44 ² , 44 ²	Коропніченко Г.	Гавронщина	652	Мкрв	44//33, 55 ²	Коропніченко Г.
Берестянка	246	Брдн	4//66	Коропніченко Г.	Соснівка	688	Мкрв	53 ² , 54 ²	Коропніченко Г.
Микуличі	239	Брдн	55 ²	Коропніченко Г.	Ніжиловичі	680	Мкрв	53 ² , 54 ² , 44//33, 44//4//44	Коропніченко Г.
Мирча	240	Брдн	Р 53 ² , 4//4 ²	Коропніченко Г.	Пашківка	683	Мкрв	53 ² , 54 ² , 44//33, 53//33/53	Коропніченко Г.
Богданівка	256	Брвр	33//44//3	Коропніченко Г.	Козичанка	659	Мкрв	53 ² , 54 ² , 44//53 ²	Коропніченко Г.
Семиполки	290	Брвр	33//44//3	Коропніченко Г.	Комарівка	664	Мкрв	53 ² , 54 ² , 44//53 ²	Коропніченко Г.
Літки	273	Брвр	33//44//44	Музиченко Я.	Рожів	686	Мкрв	53 ² , 55 ² , 44//33	Коропніченко Г.
Пухівка	281	Брвр	44 ¹	Хай М.	Андріївка	637	Мкрв	54 ²	Матвієнко О.
Калита	253	Брвр	44//33	Коропніченко Г.	Грузьке	653	Мкрв	54 ² , 44//53 ²	Коропніченко Г.
Заворичі	266	Брвр	44//33	Коропніченко Г.	Фасова	690	Мкрв	54 ² , 44 ² , 44//33	Коропніченко Г.
Княжичі	271	Брвр	44 ²	Коропніченко Г. (зап. в с.Гоголів)	Пії	732	Мрнв	54 ³ , 54 ²	Сніжко Ю.; Скаженик М.
Бориспіль	2	Брсп	33//44//33	Лисенко М.	Красне Перше	769	Обхв	55 ²	Сніжко Ю.
Мирне	189	Брсп	33//4444, 4 ⁿ	Шевчук О., Єненко Р.	Трипілля	789	Обхв	55 ²	Верьовка Г.
Іванків	181	Брсп	44//33, 733//44//33	Правдюк О. (ІМФЕ)	Хоцьки	842	ПрХм	54	Матвієнко В., Тонкаль Т.
Сулімівка	186	Брсп	44//33, 33//44//33	Правдюк О.	Іваньків	?	ПрХм	54	Лисенко М., Чубинський П.
Вишенькі	168	Брсп	44 ² //33	Харків	Бірюки	906	Рктн	53 ² , 54 ²	Скаженик М.
Іванків	181	Брсп	54 ²	Лисенко М.	Довгалівське	919	Рктн	53 ² , 54 ²	Борисенко В.
Березна	422	Влдр	53 ² , 54 ²	Скаженик М.	Житні Гори	909	Рктн	54 ²	Скаженик М.
Зрайки	428	Влдр	53 ² , 54 ²	Скаженик М.	Ольшаниця	917	Рктн	53 ² , 54 ²	Скаженик М.
Лобачів	435	Влдр	53 ² , 54 ²	Скаженик М.	Синява	923	Рктн	54 ²	Борисенко В.; Скаженик М.
Мармулівка	439	Влдр	54 ² , 44//53 ²	Валахова О.	Самгородок	962	Сквр	53 ² , 54 ²	Коропніченко Г. (зап. в Боролянці); Скаженик М.
Пархомівка	444	Влдр	53 ² , 54 ²	Скаженик М.; Валахова О.	Шамраївка	971	Сквр	53 ² , 54 ²	Золоті ключі. Вип. 3. 1926р.; Скаженик М.
Рубченки	448	Влдр	53 ² , 54 ² , 44//53 ²	Скаженик М.	Пустоварівка	958	Сквр	53 ² , 54 ²	Скаженик М.
Руде село	450	Влдр	53 ² , 54 ²	Валахова О.	Чубинці	967	Сквр	53 ² , 54 ² , 54//53 ²	Мокану О.(Львів)
Устимівка	357	Велк	54 ²	Шкільна Т., Похилько Н.	Богаїрка	986	Ствщ	54 ²	Скаженик М.
Литвинівка	387	Вшгр	33//44	Коропніченко Г.	Винарівка	979	Ствщ	54 ²	?
Глібівка	385	Вшгр	44//33	Єфремов Є., Коропніченко Г.	Стрижовка	994	Ствщ	53 ²	Борисенко В. (ІМФЕ)
Новосілки	396	Вшгр	44 ² //3	Іваннікова Л.	Бовкун	1030	Трщн	53 ² , 54 ²	Скаженик М.
Козаровичі	384	Вшгр	53 ² ???	Махновець А.А. (КНУ)	Лук'янівка	1017	Трщн	53 ²	Шевчук Т. (ІМФЕ)
Вишгород	362	Вшгр	54 ²	Шкільна Т.	Кислівка	1032	Трщн	53 ² , 54 ²	Тонкаль Т., Мартиненко О.
Лісовичі	388	Вшгр	55 ²	Коропніченко Г.	Ківшувата	1008	Трщн	54 ²	Борисенко В.
Пілява	371	Вшгр	Р 53 ²	Єфремов Є., Коропніченко Г.	Тетів	1039	Тетв	53 ² , 54 ²	Борисенко В.
Сухолуччя	415	Вшгр	Р 53 ²	Єфремов Є., Коропніченко Г.	П'ятигори	1060	Тетв	53 ² , 54 ²	Борисенко В.
Толокунь	416	Вшгр	Р 53 ²	Єфремов Є., Коропніченко Г.	Скибинці	1064	Тетв	53 ² , 54 ²	Борисенко В.
Пасківщина	1239	Згрв	33//44//33	Коропніченко Г.	Кашперівка	1054	Тетв	54 ²	Шелемей Г.(КДІК)
Ст.Оржиця	1246	Згрв	33//44//33	Коропніченко Г.	Великі Гуляки	1077	Фств	54 ²	Копейкіна О.
Безуглівка	1190	Згрв	4 ⁿ //6	Коропніченко Г.	Дідівщина	1084	Фств	53 ²	Копейкіна О.
Нова Оржиця	1236	Згрв	54 ²	Коропніченко Г.	Малополовецьке	1091	Фств	53 ² , 54 ² , 55 ²	Хай М.
Середівка	1243	Згрв	54 ²	Коропніченко Г.	Паляничинці	1098	Фств	53 ² , 54 ²	Скаженик М.
Турівка	1254	Згрв	54 ²	Коропніченко Г.	Пришивальня	1104	Фств	54 ²	Копейкіна О.
Блідча	461	Івнк	Р 53 ²	Коропніченко Г.	Триліси	1111	Фств	53 ² , 54 ²	Коропніченко Г.
Коленці	462	Івнк	Р 53 ²	Коропніченко Г.	Федорівка	1079	Фств	53 ² , 54 ²	Копейкіна О.
Леонівка	464	Івнк	Р 53 ²	Коропніченко Г.	Яхни	1119	Фств	53 ² , 54 ²	Скаженик М.
Феневичі	520	Івнк	Р 53 ²	Коропніченко Г.	Райківщина	1240	Ягтн	4//55	ІМФЕ 14-10/1689
Соснівка	523	Івнк	Р 53 ²	Коропніченко Г.	Вишневе	1203	Ягтн	54 ²	Коропніченко Г.
Шпилі	524	Івнк	Р 53 ²	Коропніченко Г.	Гречана Гребля	1205	Ягтн	54 ²	Коропніченко Г.
Зимовище	527	Івнк	Р 53 ²	Коропніченко Г.	Гензерівка	1221	Ягтн	54 ²	Коропніченко Г.
Воропаївка	526	Івнк	Р 53 ² , КП 44//4	Коропніченко Г.					
Юшки	546	Кгрл	54 ²	Сніжко Ю.; Скаженик М.					
Стайки	570	Кгрл	54 ²	Сніжко Ю.; Скаженик М.					
Півці	564	Кгрл	54 ²	Скаженик М.					
Халча	573	Кгрл	54 ²	Сніжко Ю.					
Вигурівщина	1-31	Київ	4 ⁿ	Суrowsькіна А. (КДІК)					

^{*)} Адміністративні коди сіл подані згідно довідника: Українська РСР. Адміністративно-територіальний устрій: на 1 січня 1987р. – К, 1987.

Перелік сіл, в яких не зафіксовано купальсько-петрівські наспіви

Адм.№	Насел. пункт	Район	Дослідник	261	Жердова	Брвр	Коропніченко Г.	532	Уляники	Кгрл	Скаженик М.
18	Дернівка	Бршв	Коропніченко Г.	261	Мала Тарасівка	Брвр	Коропніченко Г.	586	Бобринця	КвСв	Коропніченко Г.
19	Пасічна	Бршв	Коропніченко Г.	268	Калинівка	Брвр	Коропніченко Г.	599	Лука	КвСв	Коропніченко Г.
20	Хлопків	Бршв	Коропніченко Г.	272	Красилівка	Брвр	Коропніченко Г.	604	Забір'я	КвСв	Коропніченко Г.
33	Гостролуччя	Бршв	Коропніченко Г.	278	Плоске	Брвр	Коропніченко Г.	614	Мироцьке	КвСв	Коропніченко Г.
34	Селище	Бршв	Коропніченко Г.	285	Русанів	Брвр	Коропніченко Г.	616	Забуччя	КвСв	Коропніченко Г.
36	Коржі	Бршв	Мурзина О.	291	Требухів	Брвр	Коропніченко Г.	753	Козин	Обхв	Коропніченко Г.
37	Лехнівка	Бршв	Коропніченко Г.	295	Глеваха	Вслк	Тільга І. (КНУКІМ)	754	Великі Дмитровичі	Обхв	Скаженик М.
38	Недра	Бршв	Коропніченко Г.	300	Барахти	Вслк	Клименко І.	766	Копачів	Обхв	Скаженик М.
39	Лукшаші	Бршв	Коропніченко Г.	301	Велика Бугайківка	Вслк	Скаженик М.	774	Мала Вільшанка	Обхв	Скаженик М.
40	Лук'янівка	Бршв	Коропніченко Г.	302	Велика Вільшанка	Вслк	Скаженик М.	791	Халеп'я	Обхв	Скаженик М.
47	Перемога	Бршв	Коропніченко Г.	311	Данилівка	Вслк	Коропніченко Г.	1193	Богданівка	Ягтн	Коропніченко Г.
61	Ярешки	Бршв	Коропніченко Г.	314	Липовий Скиток	Вслк	Коропніченко Г.	1220	Лемешівка	Ягтн	Коропніченко Г.
175	Гнідин	Брсп	Харків В.	355	Тростинка	Вслк	Клименко І.	1226	Лозовий Яр	Ягтн	Коропніченко Г.
230	Козинці	Брдн	Коропніченко Г.	531	Балико-Щучинка	Кгрл	Скаженик М.	1228	Червоне	Ягтн	Коропніченко Г.
257	Залісся	Брвр	Коропніченко Г.	545	Гребені	Кгрл	Скаженик М.	1231	Ничипорівка	Ягтн	Коропніченко Г.
258	Велика Димерка	Брвр	Коропніченко Г.	539	Горохове	Кгрл	Скаженик М.	1242	Рокитне	Ягтн	Коропніченко Г.
259	Гоголів	Брвр	Коропніченко Г.	542	Горохуватка	Кгрл	Скаженик М.	1252	Озерне	Ягтн	Коропніченко Г.

Література

1. *Гаврилук Е.* Хаос, танатос і ерос у символіці обрядів переходу / Е.Гаврилук // SIC 1 Thanatos. - С.63-70.
2. *Єфремов Є.* Русальні пісні на Київському Поліссі / Є.Єфремов // Полісся: мова, культура, історія: Матер. міжнар. конф. – Київ, 1996. – С.404-411.
3. *Завальнюк А.* Основні типи українських літніх обрядових пісень та їх мелодіалектні різновиди / А.Завальнюк // СІМР-5. П'ята конференція дослідників народної музики червононоруських (галицько-володимирських) та суміжних земель. – Львів, 1994. – С.46-51.
4. *Залізник Л.* Полісся в системі культурно-історичних регіоні України (за даними археології) / Л.Залізник // Полісся: мова, культура, історія. – Київ, 1996. – с. 182-188.
5. *Іваницький А.І.* Хрестоматія з української музичної фольклористики / А.Іваницький – Київ, 2008.
6. *Карапата О.* Купальські пісні «лівобережного типу»: спроба локально-структурної диференціації / О.Карапата // Проблеми етномузикології. Вип. 5. Слов'янська мелогографія. Книга 1. Редактор-упорядник І. Клименко. – НМАУ. – Київ, 2010. – с. 165-183.
7. *Карапата О.* Лівобережний тип купальських пісень. Особливості будови та структурні різновиди: Дипл. робота / Наук. кер. Є.Єфремов. – Київ, 2005. – Рукопис. 107 с.
8. *Квітка К.* Українські народні мелодії. / К.Квітка – Київ: Слово, 1922. – №646
9. *Квітка К.* Про наспіви українських лівобережних купальських пісень / Квітка // Квітка К. Вибрані статті: У 2 ч. / Упоряд., передм. та комент. А.І.Іваницького. – Ч.1. – Київ, 1985. – С.54-62.
10. Київське Полісся: Етнолінгвістичне дослідження. – Київ, 1989.
11. *Клименко І.* Наспиви купальсько-петрівської приуроченості в українців. Макроареалогія / І.Клименко // Проблеми етномузикології Випуск 5. Слов'янська мелогографія. У двох книгах. Київ, 2010. с.
12. *Клименко І.* Купальсько-петрівські мелотипи прип'ятського Полісся. Матеріали до атласу музичних діалектів. / І.Клименко // Проблеми етномузикології. В. 1. – К., 1998. – С. 107 – 136.
13. *Клименко І.* Наспів «весни-трійці» на Пінському Поліссі / І.Клименко // Родовід. – К., 1995. – Ч.11. – С.82-92
14. *Клименко І.* Наспиви купальсько-петрівської приуроченості в українців: макроареалогія. – Таблиця 2. с. 157-161.
15. *Клименко І.* Петрівки у Прип'ятському Поліссі / І.Клименко// Традиційна народна музична культура Західної Волині та Західного Полісся. -Львів,1997. С.10-13.
16. *Коропніченко Г.* До питання про південні кордони Київського Полісся (за матеріалами календарної традиції межиріччя Тетерева та Ірпеня) / Г.Коропніченко// Полісся: мова, культура, історія: Матеріали міжнар. конф. – К., 1996. – с.428-437.
17. *Коропніченко Г.* Перехідна зона як об'єкт мелогографії / Г.Коропніченко // Проблеми етномузикології: Зб. наук. праць / Упор. О.Мурзина. – Вип.1. – К.: Вид-во НМАУ ім. П.І. Чайковського, 1998. – с.137-166.
18. *Коропніченко Г.* Рання лірика Київщини приурочена до жнив / Г.Коропніченко // Проблеми етномузикології. Вип.2. Редактор-упорядник О.І.Мурзина – Київ, 2004. – С. 166-191
19. *Коропніченко Г.* Традиційні зимові наспиви Київщини. Колядки (в контексті вивчення перехідних зон). / Г.Коропніченко // Проблеми етномузикології. Вип.3. Упоряд. Мурзина О.І – Київ, 2009 – с. 132-153

20. *Коропніченко Г.* Традиційні новорічні наспіви Київщини (в контексті вивчення перехідних зон). Готується до публікації.
21. *Коропніченко Г., Клименко І.* Про один тип літніх трудових пісень / Г.Коропніченко, І.Клименко // Збірник наук. та науково-методичних праць кафедри фольклору Київського Інституту культури / Упор. Іваницький А. – Київ, 1995. – С. 31-51.
22. *Костюковець Л.* Об одном типе купальских песен / Л. Костюковець // Памяти К.Квитки: Сб. статей / Ред.-сост. А. Банин. – М.: Сов. композитор, 1983. – С. 79-89.
23. Народні пісні в записах Григорія Верьовки. Київ, 1974. – 175 с.
24. Проблеми етномузикології Випуск 5. Слов'янська мелогеографія. У двох книгах. Київ, 2010.
25. *Пропп В.Я.* Русские аграрные праздники. Опыт историко-этнографического исследования. / В.Я.Пропп – Ленинград, 1963.
26. *Протасова С.* Купальські пісні з окраїн східного Поділля (Уманщина та околиці) / С.Протасова // Проблеми етномузикології Випуск 5. Слов'янська мелогеографія. У двох книгах. Київ, 2010 – с. 184-191.
27. *Скаженик М.* Мелогеографічне вивчення Уборті: купальсько-петрівські наспіви та обряди / М.Скаженик // Проблеми етномузикології: Зб. наук. праць / Упор. О.Мурзина. – Вип.4. – Київ, 2009 – с. 154-175.
28. *Скаженик М.* Середньополіські Петрівки межиріччя Случі й Уборті (тип Д): мелоареалогічний аспект / М.Скаженик // Вісник Львів. Ун-ту. Серія філол. – 2009. – Вип. 43 – с.3-9.
29. *Сніжко Ю.* Пісенна традиція середнього Подніпров'я (на матеріалі обрядових пісень Обухівського, Кагарлицького р-нів Київської обл.): Дипл. робота. Наук. кер. О.І. Мурзина. – Київ, 1998. – Рукопис.
30. *Тавлай Г.* Белорусское купалье: Обряд, песня. / Г.Тавлай – Минск, 1986.
31. *Терещенко О.* Купальські наспіви східних кордонів Поділля (механізм варіантності) / О.Терещенко // Проблеми етномузикології Випуск 5. Слов'янська мелогеографія. У двох книгах. Київ, 2010. – с. 199-206.
32. Українські народні пісні в записах М. В. Лисенка. Ч. 1. – Київ, 1990.

Hanna Koropnichenko. Songs of Spring-Summer Cycle in Kyiv Area: Areal Crossroads. The author of the article covers functioning of the spring-summer ritual cycle in Kyiv area on the both Dnieper banks. The cycle includes mermaid, Saint John the Baptist's, Saint Peter's songs. The tunes are examined in the ethnographic, structural-typological, and melo-geographical aspects. Specific character of the region under study lies in the fact that various regional traditions – of middle and eastern Polissya, Mid-Dnieper area, and eastern Podillya - meet (gather) on its territory.

Keywords: mermaid songs, Saint John the Baptist's songs, Saint Peter's songs, areal, transition zone, genre reconsideration.

Анна Коропниченко. Песни весенне-летнего цикла на Киевщине: ареальное роздорожье. Статья освещает функционирование весенне-летнего обрядового цикла Киевщины на обоих ее берегах, в составе которого русальские, купальские и петровские напевы. Мелодии рассматриваются в этнографическом, структурно-типологическом и мелогеографическом аспектах. Специфика исследуемого региона состоит в том, что на его территории соединяются разные региональные традиции – среднего и восточного Полесья, среднего Поднепровья и восточного Подолья.

Ключевые слова: русальские песни, купальские песни, петровские песни, ареал, переходная зона, жанровое переосмысление.